

вибір цілей діяльності та прийняття рішень не є суто економічними процесами. Суспільна система, на думку цих вчених, формує соціальні механізми регулювання економічної поведінки, які базуються на традиційних правилах і нових можливостях. Дана поведінка обумовлюється системою соціально-культурних, інституціональних компонент суспільної системи.

Систему цілей економічної поведінки оптимізують її соціальні орієнтири (обумовлені не тільки рідкістю економічних ресурсів, а й обмеженням інших благ, необхідних для відтворення людини) та способи їх досягнення.

Додатково до ідей економістів соціологи висловлюють свої слушні коментарі сприйняття економічних аспектів функціонування економічної системи. Так, на їх думку, по-перше, абсолютизація економічних інтересів у вартісному вимірюванні порушує ефективність дії грошового механізму регулювання економічної поведінки через її соціальність. По-друге, передумови і механізми регулювання економічної поведінки вимагають побудови складних нелінійних алгоритмів їх моделювання. По-третє, розроблення ефективного соціального механізму регулювання економічних процесів стримується невизначеністю логіки та методології синтезу соціальних наук.

Конструктивною думкою соціологів для економістів можна вважати їх переконання, що економічну поведінку доцільно досліджувати не тільки на рівні індивідів, а й на рівні організацій, в які індивіди входять, добровільно обмежуючи свою свободу та формуючи свій "соціальний капітал" для зменшення ризику власної діяльності та досягнення власних цілей. При цьому багато в чому поведінка організацій обумовлюється цінностями культури, що домінує в ній.

Економічна соціологія як синтез інституціонального напрямку економічної теорії та деяких напрямів соціології поступово розвивається як окрема наука. Наприклад, вийшла друком монографія В. Верховина, В. Зубкова [9], створено електронний журнал "Економічна соціологія", публікуються проблемні статті та збірники праць [10], захищаються дисертації [11]. Однак цей напрям потребує подальшого узагальнення й уточнення, створення теоретичних підстав розроблення методологічних засад наукового напрямку — управління поведінкою виробничих організацій, який повинен синтезувати ідеї економічної соціології та менеджменту. Економічну соціологію вже ввели до навчальних планів з підготовки економістів, друкуються підручники, але ідеологія нової науки чітко не визначена. Структури навчальних посібників і програм багато в чому не співпадають. Наприклад, В. Радаєв у курсі лекцій з економічної соціології центральною категорією обрав людину [6], в той час як колектив авторів навчального посібника під керівництвом В. Пилипенка, визначає її зміст через суспільні аспекти [12]. Це створює проблеми узгодження їх з програмами таких необхідних для формування сучасного світогляду економістів дисциплін, як організаційна поведінка, економічна психологія, соціальний менеджмент тощо.

Результат дослідження, проведеного в даній статті, полягає у розвитку основ міждисциплінарного підходу до формування теорії й методології управління поведінкою суб'єктів господарювання. В цілому за поданими в статті матеріалами можна зробити такі висновки. По-перше, орієнтація України на формування ефективної та водночас справедливої, соціально орієнтованої ринкової економіки вимагає розвитку економічної соціології як наукової основи її соціальної політики. По-друге, методоло-

гічною основою економічної соціології може стати синтез сучасних рекомендацій економічної теорії та соціології, які вже давно обрали предметом свого дослідження поведінку економічних агентів. По-третє, багатий матеріал наук доцільно синтезувати з орієнтацією на проблеми практики управління поведінкою суб'єктів господарювання. По-четверте, для розроблення методичних рекомендацій до управління поведінкою виробничих організацій слід спершу сформулювати основні складові методології його дослідження: гіпотези, понятійно-категоріальну систему з уточненням сутності й змісту кожного елементу, принципи дослідження такого складного за природою предмета, як поведінка суб'єктів господарювання.

Невідкладною проблемою в продовження цих досліджень є операціоналізація понять, яка необхідна для вимірювання, порівняння розвитку економічної поведінки виробничих організацій та управління нею.

Література: 1. Бункина М. К. Экономика и психология: на перекрестке наук / М. К. Бункина, В. А. Семенов. — М.: Изд. "Дело и сервис", 1998. — 400 с. 2. Джордж Дж. М. Организационное поведение. Основы управления: Учеб. пособие для вузов. Пер. с англ. / Дж. М. Джордж, Г. Р. Джоунс; [Под ред. проф. Е. А. Климова] — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 464 с. 3. Ермакова Е. Е. Философия: Учеб. для техн. вузов. — М.: Высшая школа, 2000. — 272 с. 4. Соколова Г. Н. Экономическая социология: Учеб. для вузов. — Мн.: Высшэйшая школа, 1998. — 354 с. 5. Рузавин Г. И. Методология научного исследования: Учеб. пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 1999. — 316 с. 6. Радаев В. В. Экономическая социология. Курс лекций: Учеб. пособие. — М.: Аспект Пресс, 2000. — 376 с. 7. Дмитриченко Л. И. История экономических учений: Учебное пособие. — Донецк: "КИТИС", ДонГУ, 1999. — 452 с. 8. Верховин В. И. Экономическая социология: Монография / В. И. Верховин, В. И. Зубков. — М.: Изд. РУДН, 2002. — 459 с. 9. Верховин В. И. В поисках предмета экономической социологии // СОЦИС. — 1998. — №1. — С. 3 — 14. 10. Экономическая социология: Новые подходы к институциональному и сетевому анализу. — М.: "Российская политическая энциклопедия" (РОССПЭН), 2002. — 280 с. 11. Капленко Г. В. Формування економічної поведінки підприємств. Автореф. дис... канд. екон. наук. — Львів: ЛДФА, 2005. — 20 с. 12. Пилипенко В. Е. Экономическая социология: Учеб. пособие / В. Е. Пилипенко, Э. А. Гансова, В. С. Казаков; [Под ред. В. Е. Пилипенко]. — К.: МАУП, 2002. — 296 с. 13. Радаев В. В. Еще раз о предмете экономической социологии // СОЦИС. — 2002. — №7. — С. 45 — 55.

Стаття надійшла до редакції
21.03.2005 р.

УДК 658.152.012.12

**Малярець Л. М.
Колесніченко В. Ф.**

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА НАПРЯМКІВ ЇХ ЗМІНИ

The technique of management of investment attractiveness of subjects of economy were suggested. It allows to optimize the choice of the most attractive objects of investment and determine the ways of their further development.

© Малярець Л. М., Колесніченко В. Ф., 2005

У процесі формування ринкового середовища необхідною умовою виживання й основою стабільного становища і розвитку підприємства є здійснення ним ефективної інноваційної стратегії, котра передбачає можливість маневрування фінансовими ресурсами з метою оптимального їх використання, забезпечуючи безперервність процесу виробництва та реалізації продукції. Проте часто через непродуману фінансову політику держави підприємства не мають можливості залучати фінансові ресурси приватних та інституційних інвесторів, котрі не ризикують вкладати свої кошти в інноваційні проекти.

За цих обставин головною проблемою в інноваційній сфері України залишається недостатність фінансових ресурсів та обмежені можливості їх залучення. В умовах, що склалися, потенційного інвестора цікавлять не тільки питання, пов'язані зі зниженням ризику неповернення вкладеного капіталу, а й можливість його ефективного використання. Це пояснюється, по перше, тим, що зараз в Україні інвестування коштів все більше супроводжується наданням права участі в управлінні об'єктом інвестування. По-друге, більш привабливим в будь-якому разі є підприємство, що має мінімальний ризик неповернення вкладеного капіталу та високий виробничий потенціал. Тому інвестор повинен обстежити наявну сукупність підприємств та великий комплекс показників, що характеризують їх фінансово-господарську й інноваційну діяльність. Тож, фінансове становище багатьох з них може бути в кризовому стані, а існуючі методики оцінки інвестиційної привабливості підприємств і їх інноваційних проектів [1 – 12] не дозволяють зробити це оперативно, оскільки є надзвичайно трудомісткими. У зв'язку з цим зростає значення організації такого процесу управління інвестиціями підприємства, аналітична об'єктивність якого залежить від інформаційного забезпечення та використання сучасних методів економічного аналізу, що ґрунтуються на ефективних обчислювальних процедурах.

У світовій практиці подібні розробки набули значного поширення; відомо також, що над вирішенням цих проблем працюють спеціалізовані наукові центри, які регулярно публікують рейтинги країн, регіонів та підприємств за ступенем їх інвестиційної привабливості. Деякі з існуючих проблем управління інвестиційною діяльністю суб'єктів господарювання висвітлюються та вирішуються у працях таких вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, як І. Бланк, Л. Гітман, В. Гриньова, А. Ідрисов, А. Пересада, В. Пономаренко, Р. Холт, А. Шермет, У. Шарп та ін. [1; 2; 4; 6; 13 – 17]. Проте, незважаючи на існуючі глибокі й обґрунтовані дослідження в інвестиційній тематіці провідних вчених, вивчення кола проблем щодо капіталовкладень не можна вважати завершеним через багаторазову зміну умов інвестування. В Україні поки ще не створено загальної, узгодженої методики для комплексного оцінювання інвестиційно-привабливості промислових підприємств, яка б відображала всі тенденції змін і фактори впливу зовнішнього середовища та враховувала б особливості трансформаційних економічних умов.

У зв'язку з цим метою даного дослідження є удосконалювання методів управління процесом інвестування підприємств, розробка адекватної аналітичної їх основи для об'єктивного визначення інвестиційно-привабливих об'єктів.

Найбільш традиційний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості підприємства передбачає аналіз його фінансово-господарського стану на основі сукупності певних коефіцієнтів [2;6]. Але такий підхід зазвичай

лише теоретичний, бо відсутні практичні рекомендації та відповідні обґрунтування. До того ж перелік напрямків оцінювання не є комплексним: відрізняється тяжінням авторів до вузької предметної сфери їх наукових інтересів, відсутністю всеохопленості реальних інвестиційних чинників. Причому у різних літературних джерелах наводяться різні класифікації коефіцієнтів, простежується невідповідність ідентифікації та інтерпретації показників.

Однак, якісний характер інноваційних і фінансових процесів на підприємстві виявляється в їх розвитку, який можна дослідити у динаміці в однорідній сукупності підприємств, діяльність яких описується системою показників. При використанні системи показників для порівняльного аналізу інноваційних і фінансових процесів на підприємствах з'являється можливість виявити "вузькі" місця й вибрати напрямки основних дій з управління процесами формування й розвитку надалі. Прийняття рішень щодо управління цими процесами ґрунтується на порівнянні рівнів розвитку процесу протягом визначеного періоду часу.

Отже, виникає необхідність у синтезі комплексної системи показників оцінювання інвестиційної привабливості підприємств, застосування якої дасть можливість сформулювати основу для прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень з урахуванням тенденцій змін у темпах і напрямках розвитку об'єктів, що є найважливішим чинником, аніж констатація факту про статичний рівень привабливості.

З огляду на це в загальну структуру системи показників, запропоновану для оцінки інноваційної та фінансової складових, увійшли як загальноприйняті показники, так і показники, якими, на думку авторів, доцільно доповнити існуючу систему для більш повної, багатобічної оцінки діяльності підприємства. Таким чином, до показників, які характеризують рівень розвитку інноваційної діяльності на підприємстві, віднесені: частка інвестицій за інноваційним проектом (x_1), термін повернення інвестицій (x_2), оборотність інвестиційного капіталу (x_3), частка інвестицій у власному капіталі (x_4), індекс зміни основних засобів (x_5), фондовіддача (x_6), рентабельність інвестиційного капіталу (x_7), витрати на 1 грн. доходу від реалізації продукції (x_8). До показників, які характеризують фінансово-господарську діяльність на підприємстві належать: індекс зміни реалізованої продукції (x_9), рентабельність власного капіталу (x_{10}), коефіцієнт покриття (x_{11}), коефіцієнт швидкої ліквідності (x_{12}), коефіцієнт абсолютної ліквідності (x_{13}), коефіцієнт фінансової автономії (x_{14}), коефіцієнт оборотності активів (x_{15}), коефіцієнт рентабельності діяльності (x_{16}).

Наведена система показників досить повно характеризує стан фінансово-господарської та інноваційної діяльності на підприємстві і може бути базою для порівняння. У запропоновану систему увійшли показники, розраховані на основі форм статистичної звітності й даних інноваційних проектів. Формування системи показників здійснювалось з урахуванням методологічного принципу пізнання: статичного та динамічного. Кожен окремий показник дозволяє оцінити стан елемента з різних сторін, але для порівняння всі характеристики повинні вра-

ховуватися одночасно, тому зіставлення має здійснюватися методами, що дозволяють порівнювати безліч елементів одночасно за групою показників. Потрібен показник, значення якого цілісно характеризує дану діяльність підприємства, тобто необхідний інтегральний показник. Для побудови інтегральних показників розвитку інноваційних процесів на підприємстві та його фінансової діяльності, на погляд автора, доцільно використовувати метод побудови таксономічного показника, що завжди дозволяє звести сукупність ознак досліджуваного явища до однієї синтетичної ознаки. Безперечною методологічною перевагою даного методу є відносна простота алгоритму розрахунку та простота забезпечення адекватності в моделюванні. Обґрунтування еталона завжди є відповідальним моментом усієї обчислювальної процедури, оскільки реальність значень еталона, його адекватність існуючим економічним умовам визначає саме значення узагальнюючого показника. Як критерій формування еталонних значень даної системи показників був обраний принцип "min-max", який дає можливість одержати значення об'єктивних інтегральних показників розвитку інноваційних процесів на підприємстві та його фінансово-господарської діяльності. Звідси виникає можливість зобразити положення кожного підприємства в площині інвестиційної привабливості: одна вісь вказує напрямок зростання інноваційних процесів на підприємствах, друга вісь — зростання результатів їх фінансової діяльності. Для розміщення підприємств на даній площині використовувались розробки В. Плюти [18], згідно з якими значення узагальнюючих показників, які близькі до одиниці, характеризують високий рівень розвитку досліджуваних процесів. Тому розіб'ємо всю шкалу значень узагальнюючого показника від нуля до одиниці навпіл (рис. 1).

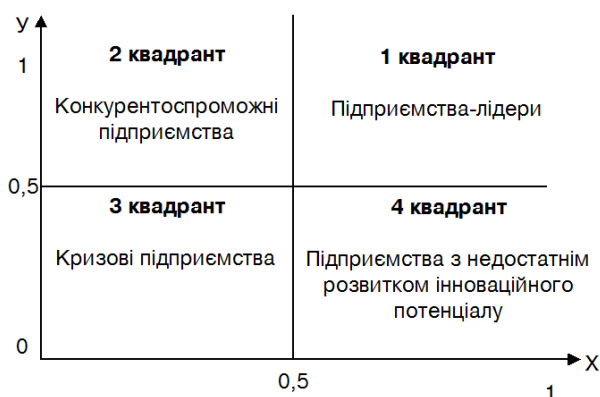

Рис. 1. Матриця "фінансово-господарська та інноваційна діяльність" на площині інвестиційної привабливості

Таким чином, одержали умовні квадранти. У перший квадрант матриці увійшли підприємства-лідери із високими показниками фінансово-господарської та інноваційної діяльності. Підтримка стабільності та перспектива зростання цих підприємств можуть бути забезпечені приватними інвестиційними "ін'єкціями". Підприємства другого квадранта мають високі показники фінансово-господарської діяльності, але низький рівень інноваційної діяльності. Це конкурентоспроможні підпри-

ємства, але їх подальший розвиток вимагає вливання інвестиційних коштів в інноваційні проекти. У третьому квадранті розміщуються кризові підприємства, що характеризуються негативною динамікою всіх розглянутих вище показників. У четвертому квадранті — підприємства, в яких значення показників фінансово-господарської діяльності значно вищі, ніж значення показників інноваційної діяльності.

Дослідження не матимуть завершення за відсутності конкретних рекомендацій підприємствам, що мають різні рівні розвитку. Тому автори вважають за доцільне визначити вплив окремих показників на розвиток кожної складової: фінансово-господарської та інноваційної діяльності. Отже, виникає потреба у використанні методів багатовимірного статистичного аналізу, а саме множинного регресійного аналізу та канонічної кореляції.

Перший метод дозволяє виявити взаємозв'язок окремих показників діяльності підприємства, що вони характеризують. Метод канонічних кореляцій дозволяє моделювати взаємозв'язок всієї системи показників із різними видами діяльності підприємства одночасно. Всі обчислення зазначених методів багатовимірного статистичного аналізу були виконані за допомогою спеціального пакетного програмного забезпечення Statgraphics Plus V5.1 International Professional. Схема збільшених етапів дослідження наведена на рис. 2.

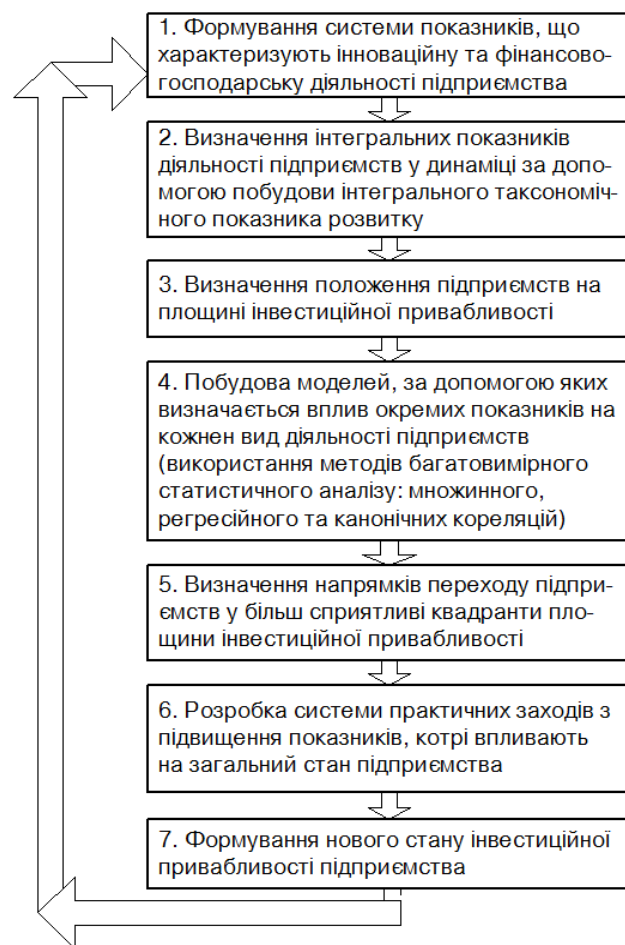

Рис. 2. Етапи дослідження в управлінні інвестиційною привабливістю підприємств

Апробація запропонованої методики здійснювалась на показниках діяльності 32 підприємств машинобудівної галузі Харківської області за 2002 – 2003 рр.

Результати обчислень інтегральних показників подано в таблиці.

Таблиця

Значення інтегральних показників розвитку інноваційної та фінансово-господарської діяльності підприємств

Номер підприємства	2002		2003	
	Інтегральний показник розвитку інноваційної діяльності	Інтегральний показник розвитку фінансово-господарської діяльності	Інтегральний показник розвитку інноваційної діяльності	Інтегральний показник розвитку фінансово-господарської діяльності
1	0,318133	0,284126	0,285734	0,2417
2	0,145148	0,243357	0,124582	0,1825
3	0,158057	0,165373	0,180369	0,0873
4	0,197968	0,201203	0,165633	0,1384
5	0,115531	0,390655	0,096768	0,2748
6	0,263599	0,358396	0,175788	0,314
7	0,117237	0,254594	0,081457	0,1498
8	0,209308	0,263478	0,171294	0,1908
9	0,335269	0,335245	0,311333	0,2425
10	0,22412	0,288725	0,184177	0,2145
11	0,19462	0,287547	0,166936	0,1964
12	0,035912	0,140739	0,062167	0,1218
13	0,1344	0,171495	0,10098	0,1314
14	0,202717	0,152223	0,195118	0,2113
15	0,139943	0,151663	0,123353	0,1854
16	0,252561	0,155433	0,190128	0,1837
17	0,160708	0,261899	0,151449	0,2112
18	0,170577	0,191922	0,172527	0,2069
19	0,19266	0,200867	0,15267	0,1712
20	0,189482	0,27133	0,138396	0,1725
21	0,256057	0,28583	0,201284	0,178
22	0,233339	0,280042	0,198111	0,2052
23	0,126436	0,044285	0,054768	0,0719
24	0,340884	0,305061	0,283784	0,2374
25	0,200492	0,255254	0,166413	0,1837
26	0,428693	0,48355	0,33687	0,3611
27	0,245317	0,21255	0,204289	0,2201
28	0,258501	0,277019	0,21054	0,2171
29	0,258143	0,249622	0,205684	0,1895
30	0,296747	0,295451	0,212712	0,1849
31	0,308568	0,282121	0,262138	0,2173
32	0,311333	0,2425	0,311333	0,2425

Положення підприємств на площині інвестиційної привабливості зображено на рис. 3 та 4.

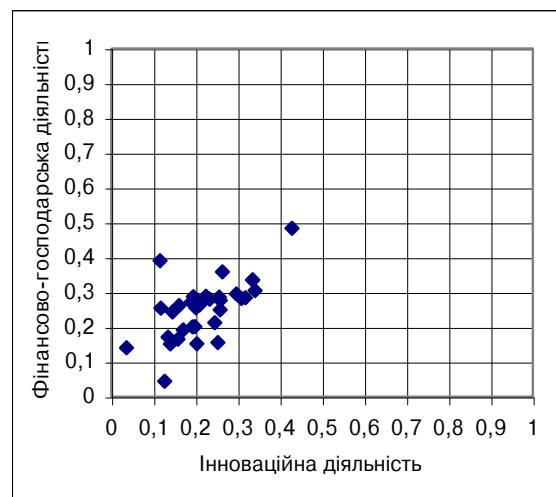

Рис. 3. Положення підприємств на площині інвестиційної привабливості в 2002 р.

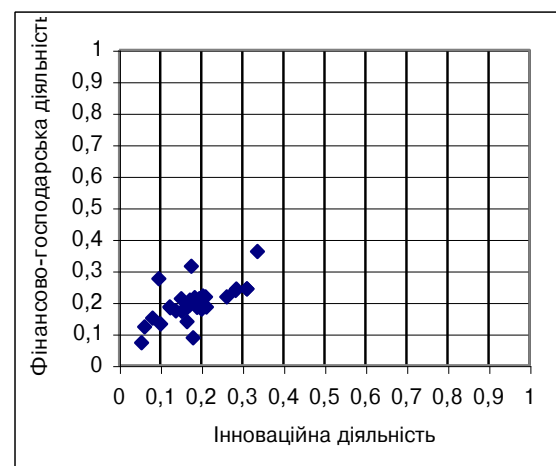

Рис. 4. Положення підприємств на площині інвестиційної привабливості в 2003 р.

Очевидно, що в першу чергу інвестора цікавлять ті підприємства, які потрапили до першого та другого квадрантів матриці. В даному випадку перебування всіх підприємств у третьому квадранті пояснюється реальними умовами нинішнього економічного становища багатьох вітчизняних підприємств. Тому серед сукупності об'єктів капіталовкладень, які аналізуються, необхідно виявити ті підприємства, котрі мають потенційні можливості переходу до більш привабливих для інвестора квадрантів матриці, що дасть можливість інвесторові зменшити ризик вкладання свого капіталу, а об'єкту, що інвестується, оптимізувати шляхи подальшого розвитку.

Результати реалізації п'ятого етапу схеми етапів дослідження (рис.2) відображені на рис. 5 та 6.

Дані рисунки містять формалізовані моделі, за допомогою яких визначали напрямки переміщення підприємств аналізованої сукупності за квадрантами площини інвестиційної привабливості. Побудовані моделі включають значущі коефіцієнти та в цілому адекватні моделі; це підтверджують статистичні критерії перевірки оцінок параметрів та гіпотез.

Таким чином, найбільш значущими факторами, які характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства протягом двох років є: індекс зміни реалізованої продукції (x_9), рентабельність власного капіталу (x_{10}), коефіцієнт швидкої ліквідності (x_{12}), коефіцієнт фінансової автономії (x_{14}). Найбільш значущими факторами інноваційної діяльності є: термін поворотності інвестицій (x_2), індекс зміни основних засобів (x_5), фондовіддача (x_6), рентабельність інвестиційного капіталу (x_7).

Для підприємств, що розміщені в третьому квадранті, потрібно розробити комплекс заходів, які охоплюють зміни в реалізації продукції, рентабельності власного капіталу, ліквідність, автономію, поворотність інвестицій, основні засоби, фондовіддачу, рентабельність інвестиційного капіталу.

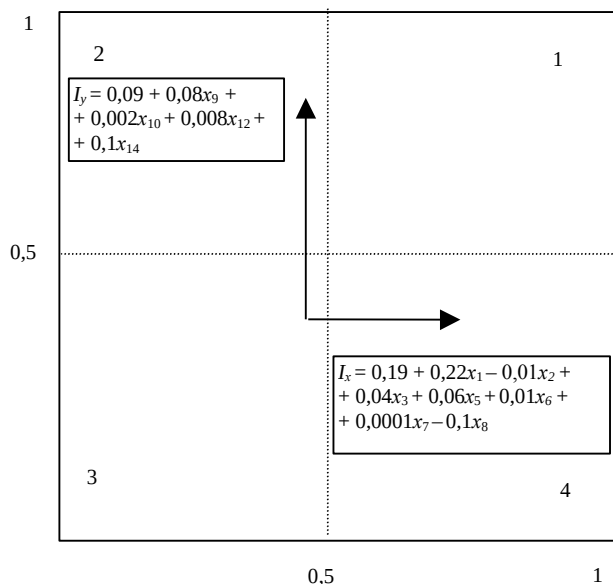

Рис. 5. Напрямки переходу підприємств у більш сприятливі квадранти площини інвестиційної привабливості в 2002 р.

Вони забезпечать підприємствам новий стан їх інвестиційної привабливості.

Наведені аналітичні розробки методики визначення інвестиційної привабливості підприємств забезпечують об'єктивність та обґрунтованість результатів оцінки, адекватність реальному стану інвестиційної привабливості підприємства.

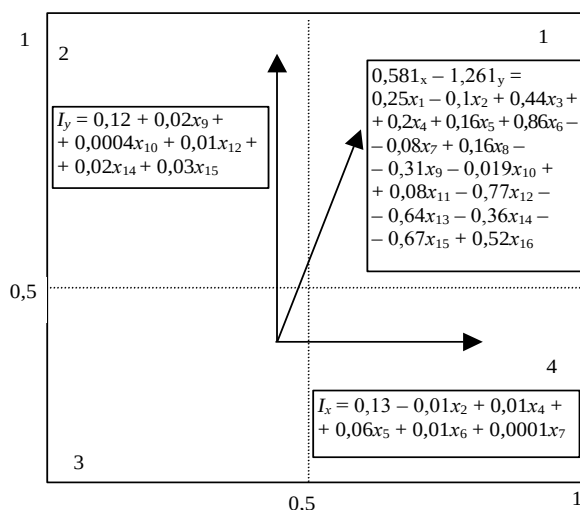

Рис. 6. Напрямки переходу підприємств у більш сприятливі квадранти площини інвестиційної привабливості в 2003 р.

Література: 1. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент. — К.: МП "Итем" ЛТД, "Юнайттед Лондон Трейд Лимитед", 1995. — 448 с. 2. Гитман Л. Основы инвестирования: Пер. с англ. / Л. Гитман, М. Джон. — М.: Дело, 1999. — 1008 с. 3. Глазнов В. Н. Финансовый анализ и оценка риска реальных инвестиций. — М.: Финстатинформ, 1997. — 136 с. 4. Гриньова В. М. Тлумачний словник економічних термінів: Навчальний посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. — Харків: Гриф, 2001. — 184 с. 5. Данилин В. Н. Методы оценки инвестиционной привлекательности хозяйствующего субъекта / В. Н. Данилин, С. В. Исаева // Вестник ХГЭУ. — 2000. — №3(9). — С. 26 — 29. 6. Идрисов А. Б. Планирование и анализ эффективности инвестиций // Аудит и финансовый анализ. — 1996. — №2. — С. 37 — 80. 7. Крейнина М. Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве, торговле. — М.: ДИС, МВ-Центр, 1994. — 256 с. 8. Малиарец Л. Оценка факторов формирования конкурентоспособности предприятия: основы построения и исследование ее уровня / Л. Малиарец, А. Иващенко // Научн.-техн. сборник "Коммунальное хозяйство городов". Вып. 59. Сер. "Экономические науки". — К.: Техніка, 2004. — С. 200 — 209. 9. Малиарец Л. Проведение комплексной оценки процессов формирования и развития конкурентных преимуществ предприятия / Л. Малиарец, Е. Полтавская // 36. науч. праць "Економіка: проблеми теорії та практики". Вип. 185. В 4 т. Т. 3. — Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. — С. 689 — 696. 10. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. — 1998. — №7 — С. 18 — 28. 11. Олексюк О. Системи підтримки прийняття фінансових рішень на мікрорівні. — К.: Наукова думка, 1998. — 507 с. 12. Отенко І. Механізм управління потенціалом підприємства / І. Отенко, Л. Малиарец. — Харків: Изд. ХГЭУ, 2003. — 220 с. 13. Пересада А. Реалізація інвестиційних проектів в Україні / А. А. Пересада, В. В. Зубленко // Фінанси України. — №3. — 2004. — С. 106 — 112. 14. Пономаренко В. С. Стратегічне управління підприємством. — Харків: Основа, 1999. — 620 с. 15. Управление инвестициями: в 2 т. / В. В. Шеремет, В. М. Павлюченко, В. Д. Шапиро. — М.: Высшая школа, 1998. — 510 с. 16. Шарп У. Инвестиции: Пер. с англ. / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли. — М.: ИНФРА-М, 1999. — 1028 с. 17. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин. — М.: ИНФРА-М, 1996. — 176 с. 18. Поддубный В. Н. К анализу инвестиционной привлекательности предприятий // Фондовый рынок. — 1998. — №9. — С. 26 — 29. 19. Holt K. The Management of Produkt innovations. Batterford, 1983